

100

zajímavostí

ze staré Šumavy



Do současnosti se z hradu zachovaly zbytky hranolové věže, hradeb a ve skále vytesané příkopy.

Na hradě jsou prý uchovány v železné truhle poklady. V den, kdy se podle legend otevřít země a poklady jsou přístupné, se v roce 1805 údajně vydalo 14 nýrských chlapů poklad hledat. Když však nastala hodina duchů, odvaha hledače pokladů rychle opustila a ti do jednoho utekli. Pak se za svoje chování styděli, a tak na setkání vyprávěli, že na hradě viděli divokého myslivce s pekelnými psy.

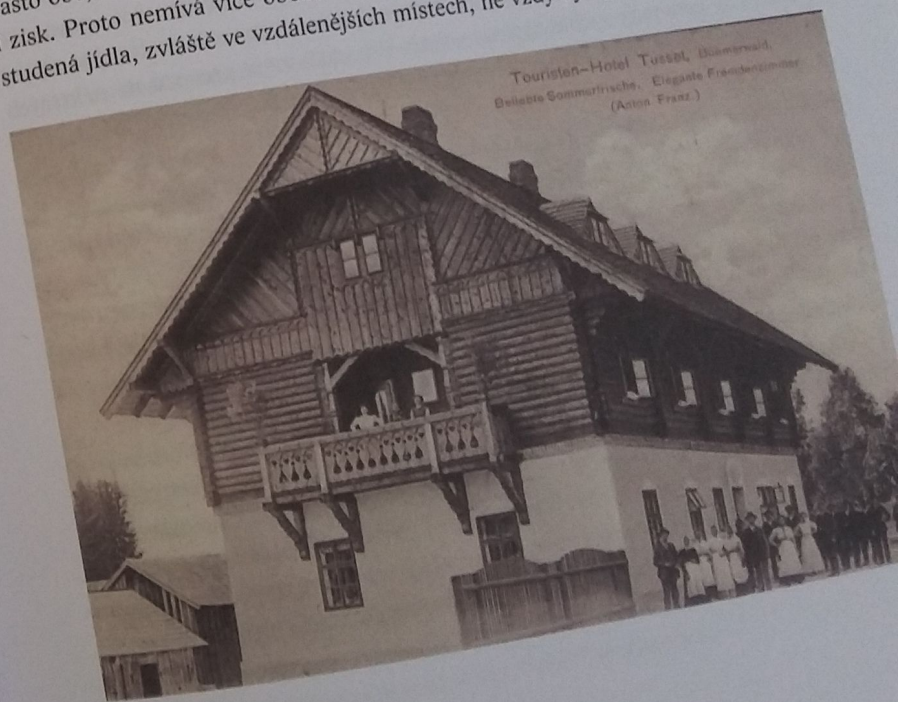
7. RADY TURISTŮM PŘED OSMDESÁTI LETY

Zdá se vám při toukách Šumavou, že tamní lid je uzavřený, velmi pracovitý a zbožný? A obsluha v hostincích často nerudná a nemá co nabídnout? Zdají se vám služby příliš drahé? Tak buďte ujištěni, že naprosto stejně to vypadalo na Šumavě před mnoha desítkami let. Přesvědčí vás o tom kouzelné úryvky z velmi podrobného průvodce Šumavou a Pošumavím z roku 1923, jehož autorem je profesor sušického gymnázia L. Švejcar.

O lidech. „Povahově nese český lid jakousi vnitřní uzavřenost a tvrdost, kterou vchoval jihočeský útisk ze strany pánů a hojně také i poslední válka (myšlena 1. světová válka). Němci jsou živel velmi pracovitý a zbožný, ku příchozímu svým

poloplaným způsobem i do jisté míry přívětivý. Jeho dobré vlastnosti nutno déle pozorovat, protože jich nikdo tu ani řečí, ani okatými skutky neukazuje. Ale úctyhodná jest pracovitost, skromnost a národní poctivost těchto lidí.“

O hostincích. „Sever a jih Šumavy jest po této stránce lépe opatřen než střed, obecně turista nesmí míti veliké požadavky, ani co do komfortu, ani co do stravy. Drahotní poměry nejsou proti Krkonošům a Tatrám špatné, jižní Šumava asi tak Kvildou počínaje, jest asi o 20 % dražší, střední, Železná Ruda, skoro o plných 60–100 %. Jednoduché lože s povlaky ne denně vyměňované, jednoduché umývadlo a sotva dvě tři židle, musí nás uspokojiti. Vymáhání zlepšení málo by pomohlo. Hostinský má pravidelně obchod nebo hospodářství, často obé, a ve své konservativnosti nepochopí, že zlepšením provozu se mu zlepší i zisk. Proto nemívá více obědů a večerů připraveno, než ty, které byly objednány, studená jídla, zvláště ve vzdálenějších místech, ne vždy bývají po ruce. Z té příčiny



Hotel ve Stožci

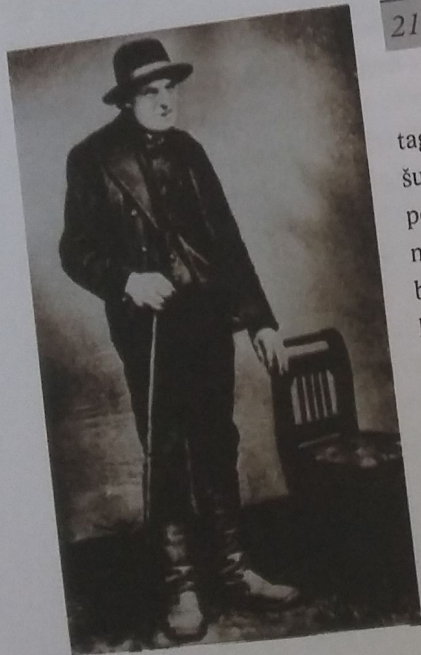
Touristen-Hotel Tussel, Bismarck,
Besitze Sommerfrische. Elegante Fremdenzimmer
(Anton Franz.)

si tak významně přivydělávali. Dodnes se zachovala významná soumarská sídliště – Waldkirchen a Volary.

Třicetiletá válka, podobně jako předtím války husitské, sice omezila solní obchod, ale v posledních letech 17. století význam Zlaté stezky výrazně klesá. Habsburkové neměli zájem o dovoz soli pasovské, když mohli prosadit dovoz soli rakouské. Prachatice ztrácejí právo solního skladu, který je v roce 1706 přemístěn do Českého Krumlova, později do Českých Budějovic. Obchodní sláva Prachatic mizí a měšťané chudnou. Na dlouhá desetiletí se stávají Prachatice bezvýznamným provinčním městem a na své kdysi významné postavení mohou již jen vzpomínat.

Do 16. století patřila Zlatá stezka mezi nejvýznamnější evropské komunikace. Na začátku 18. století dopravní ruch téměř utichl. Zachovala se jen vimperská větev, která byla využita při budování silniční sítě – její trasu kopíruje mezinárodní silnice Do Německa přes přechod Strážný.

Zbytky stezek jsou patrné v oblasti Horské Kvildy, Zhůří, Flusárny i Kozího Hřbetu. Na řadě míst se původní trasy zařizly do příkrého terénu hlubokým úvozem.



více než dost. Bylo také více peněz a život horalů, do té doby skromný, se začal měnit. Hospody byly plné, těžce vydělané peníze se rychle utrácely.

Rankl-Sepp však patřil k těm, kteří varovali před zhýralým životem. O jeho silácích kouscích se vypravovaly na Šumavě legendy. Třeba ta, jak zabil rozzuřeného

21. PŘÍBĚH ŠUMAVSKÉHO OBRA

Šumavský obr Sepp Rankl je jedním z protagonistů románu Karla Klostermanna V ráji šumavském. Spisovatel pro svou literární postavu našel předlohu v Josefu Klostermannovi, který se 16. ledna 1819 narodil v Reckerberku č. p. 4, na samotě Ranklov a „po chalupě“ se mu přezdívalo Rankl-Sepp. Usedlost postavil jeho děd v roce 1753. Život na samotě obklopené ze tří stran slatěmi nebyl jednoduchý. Sepp měl na Ranklově, v nadmořské výšce přes 1 100 metrů, malé hospodářství s několika kusy dobytka a živil se povoznictvím pro nedalekou sklárnu na Zlaté Studni a příležitostnou prací v lesích. Té bylo zejména při kůrovcové kalamitě, která přišla po vichřici v říjnu 1870,

býka latí, nebo jak dokázal jednou rukou nadzdvihnout plně naložený vůz, kterému se polámalo kolo, a druhou rukou držet opratě, dokud nedojel k nejbližšímu stavení, kde kolo opravil. Také při hospodských rvačkách dovedl svou sílu využít, když zjednával pořádek – nikdy ji však nezneužil. Na rozdíl od románového hrdiny se Sepp oženil až ve 45 letech, nemohl tedy mít vnuka, který odešel na vojnu a po jejím absolvování se vrátil do rodného místa. Sepp měl celkem devět dětí, které musely navštěvovat školu buď na Kvildě, nebo v Nicově, případně na Stachách. I to byl jeden z důvodů, proč Sepp s rodinou Ranklov opustil.

Když sklárna na Zlaté Studni vyhasla, Sepp svoje hospodářství v roce 1882 prodal městu Kašperské Hory a koupil si chalupu na Stachách, v Jáchymově č. p. 131. Se zdejšího ryze českým prostředím se nikdy nesžil a dál navštěvoval kostel v Nicově, kde farářovým kázáním rozuměl. Zemřel 19. 1. 1888 a byl pochován na stašském hřbitově. Jeho hrob již dnes neexistuje, při levé hřbitovní zdi však najdeme udržovaný pomník s nápisem: *Zde odpočívá Josef Klostermann *1819 – †1888 zvaný Rankl Sepp známý šumavský silák, jedna z postav spisovatele K. Klostermanna „V ráji šumavském“.* Na věčnou paměť – Stacháci

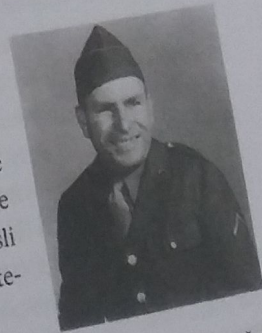


Stavení v Ranklově

22. KDE PADL POSLEDNÍ AMERICKÝ VOJÁK

Jedeme-li z Volar směrem na Lenoru, ještě před odbočkou k Soumarskému mostu mineme po levé straně silnice pomník, věnovaný poslednímu padlému americkému vojákovvi. Na tabuli vedle pomníku jsou uvedeny bližší údaje o posledních chvílích života Čechoameričana Charlese Havlata, který našel smrt v zemi, odkud jeho předci odešli do USA. Skutečnost je na rozdíl od textu na tabuli v některých údajích odlišná.

V pondělí 7. května 1945 kolem osmé hodiny ranní vyrazila z Volar, které jednotky 2. pluku 5. pěší divize americké armády obsadily večer 5. května, kolona džípů a dvou obrněnců M-8. Jejich cílem byl průzkum stavu silnice do Prachatic a případné zajištění prostoru. Vojáci 2. pluku se připravovali na obsazení



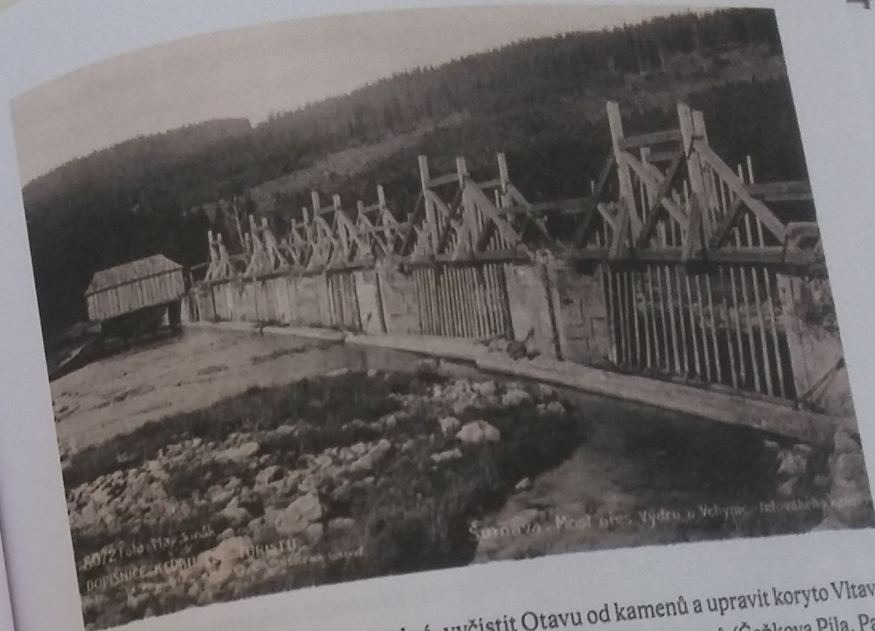
44. SMRT PŘINESL BANÁLNÍ ÚRAZ

Rodiče spisovatele Karla Klostermanna, MUDr. Josef Klostermann a Anna Karolina (roz. Hauerová), spolu měli 15 dětí. První dvě, narozené ještě v rakouském Haagu, zemřely krátce po narození. Třetí, také ještě v Haagu narozené dítě, byl budoucí slavný spisovatel. Čtrnáctým dítětem v pořadí byl syn Jakub, narozený v Kašperských Horách 31. října 1862. Stal se knězem a na přelomu 19. a 20. století působil na faře v Rejstejně. Zemřel ve věku nedožitých 39 let. Příčinou smrti byl antrax. Z malého zranění způsobeného při oblákání mešního roucha, se vyvinula smrtící choroba. Velmi oblíbený farář Jakub Klostermann byl pochován na rejstejnském hřbitově. Ve vedlejším hrobě odpočívá i jeho matka, která si přála být pohřbena nikoli vedle svého manžela v rodinné hrobce Abelů na Hůrce, ale vedle svého syna Jakuba.

45. VCHYNIČKO-TETOVSKÝ KANÁL

Slavné a turisty dnes hojně vyhledávané dílo Ing. Josefa Rosenauera bylo budováno v letech 1799–1801 jako spojnice Vydry a Křemelné, obcházející nesplavný úsek Vydry pod Antýglem. Kanál umožnil těžbu dřeva v do té doby nepřístupných částech Šumavy. Už v letech 1795–1797 plánoval splavnění některých úseků komisář prácheňského kraje Baierweck. Jeho návrhy pro velkou finanční náročnost vrchnost odmítla. Plány ale v roce 1798 oprášil Ing. Josef Rosenauer, ředitel Schwarzenberské vodní plavby. Po důkladném průzkumu a odhadu rizik doporučil Rosenauer Josefu Janu Schwarzenberkovi odkoupit prášilské panství. Smlouva o prodeji mezi hrabětem Kinským a knížetem Schwarzenberkem byla uzavřena v roce 1799.

Několik měsíců po podepsání smlouvy začal podle Rosenauerova plánu stavět František Adler kanál, který by umožnil obejít nesplavné koryto Vydry. Na jaře 1800 pokračovalo v budování kanálu 203 tesařů, 108 zedníků a 1000 nádeníků. Už na jaře příštího roku se mohlo poprvé plavit dřevo. Aby mohlo po vodě cestovat až do Prahy, bylo nutné ještě prorazit



kamenné prahy v korytě Křemelné, vyčistit Otavu od kamenů a upravit koryto Vltavy. Součástí cesty ze Šumavy bylo 38 propustí na jezích, vazíste vorů (Čeňkova Pila, Paulina louka, Kestřany) a postavení dalšího nezbytného zázemí – skladů, překladišť, pí a ubytoven pro dělníky. Oficiální povolení k plavbě bylo císařským privilegiem uděleno v září 1801.

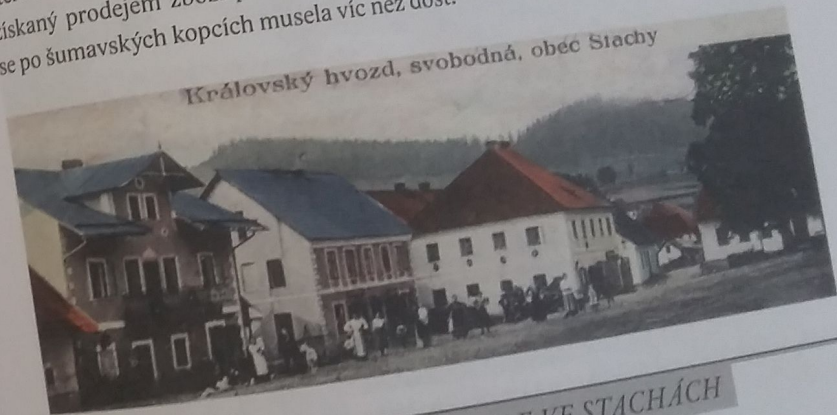
Kanál začíná na Vydře pod bývalou osadou Vchynice-Tetov nedaleko Antýglu u hradlového mostu, zvaného rechle. Kanál původně tvořily tři části, spojené kamenými skluzy, a závěrečný skluz do Křemelné. Dřevo se plavilo rychlostí čtyři kilometry za hodinu. Potřebné množství vody zajišťoval systém osmi nádržek na horních tocích. Stav vody v kanále se dal regulovat pomocí bočních stavidel. Zprovoznění Vchynicko-tetovského kanálu znamenalo neblahý moment – dřevo mizelo z lesů tak rychle, že se kníže Schwarzenberk při jedné inspekční návštěvě zhroutil vydrancovaným nutné dostat popadané dříví rychle z poničených lesů. V letech 1801–1846 bylo kanálem splaveno přes dva milióny kubických metrů dřeva.

Ve třicátých letech 20. století byla z kanálu vybudována odbočka do nádrže pod Sedelským vrchem nad Srním. Vládní rada Ing. Karel Kosek navrhl nové využití pro vodu protékající kanálem. V roce 1937 se začala stavět elektrárna na Čenkové Pile, která byla do provozu uvedena v roce 1942. Jako zdroj energie využívá vodu z Vchynicko-tetovského kanálu, která je od rozvodny nad obcí Mosau vedená

Některé ženy ze Stach a okolí se živily podomním obchodem – tzv. hauzírnictvím. Tato živnost vyžadovala nejprve objednat žádané zboží u nejrůznějších firem. Jakmile zboží přišlo, vydala se obchodnice s nůši plnou různých artiklů po domácnostech, kde své věci nabízela. Nejvíce šly na odbyt textilní výrobky – prádlo a punčochy.

Díky historickým pramenům známe i jedno konkrétní jméno šumavské hauzírnice: Marie Kůsová z Jirkalova. Z její obchodní korespondence se dá zjistit, že například v květnu 1904 objednala u firmy S. Fürst z Lince bednu, která obsahovala jedny hedvábné šaty, 33 různých šátků, čtyři prostěradla, pět ručníků, 30 košil, 10 metrů gumy na podvazky, 15 kusů různých zástěr a mnoho dalšího zboží, vše v ceně 273 korun. Měsíc před tím došla zásilka od firmy Wolf & Schleim, Praha v hodnotě 274 korun a 5 haléřů, obsahující desítky metrů látek – klotu, kepru, modrotisku, saténu a batistu. V dodávce firmy J. Fried, Praha najdeme mýdlo, ponožky, punčochy, košile, límce a šátky v ceně 174 korun 84 haléřů. Menší, avšak častější dodávky objednávala paní Kůsová u firmy D. Fantl – „závod ozdobným, norimberským, stužkovým a krátkým zbožím ve velkém“ ve Volyni. Odtud přicházely dětské oblečky, košile, lajblíky, prostěradla a zástěry. Cena těchto dodávek se pohybovala mezi 70 a 80 korunami. Rabat získaný prodejem zboží postačoval paní Kůsově k slušnému živobytí, ale nachodit se po šumavských kopcích musela víc než dost.

Královský hvoz, svobodná, obec Stachy

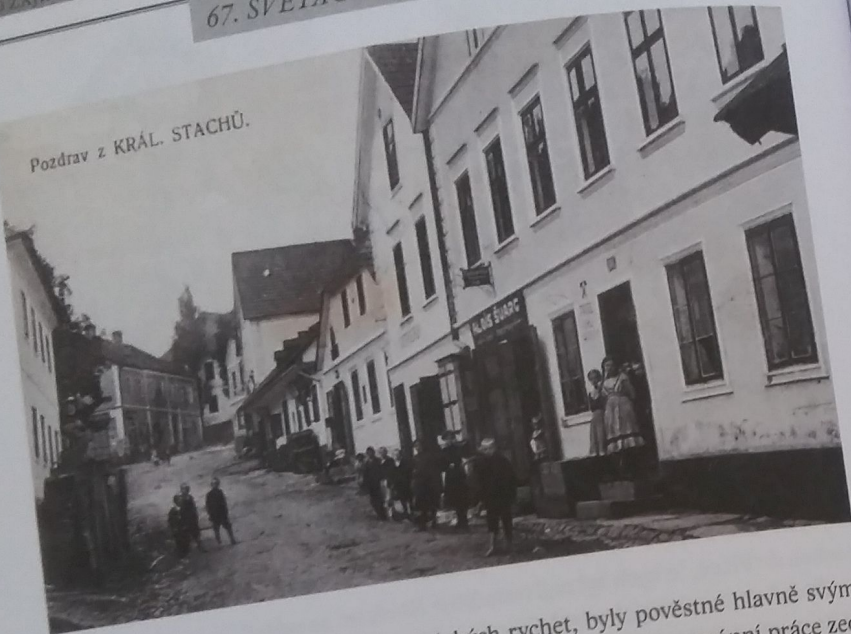


69. ZÁZRAČNÁ KAPLE VE STACHÁCH

Když obyvatelé Stachů opouštěli své domy, ať již jako světáci na celou sezónu, nebo jen před krátkou cestou, nezapomněli se zastavit u kapličky zasvěcené Panně Marii. Kaple byla vystavěna v roce 1808 za působení faráře Karla Zannbauera. Pramen vody, vytékající pod oltářem, byl považován za léčivý. Brzy se začali u kaple objevovat poutníci, kteří si brali vodu pro své nemocné příbuzné a známé.

67. SVĚTÁCI ZE STACHŮ

Pozdrav z KRÁL. STACHŮ.

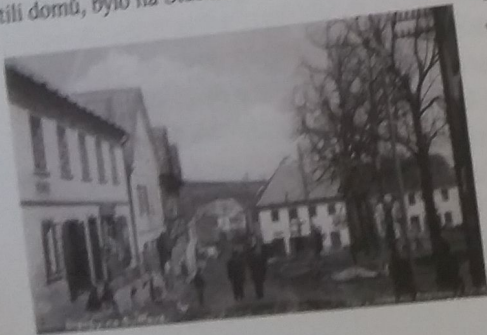


Stachy, do roku 1848 jedna z králováckých rychet, byly pověstné hlavně svými „světáky“. Muži ze Stach pravidelně vyráželi do světa – lákaly je sezónní práce zednické, tesařské a fasádnické. Pracovali nejen ve velkých městech v Čechách, dřina na stavbách na ně čekala i ve Vídni stejně jako v Německu.

Dalším oborem, kde se „Stacháci“ velmi dobře uplatňovali a kde se proslavili nejvíc, byly cirkusy. České muzikanty i šikovné stavěče cirkusových stanů, manéží a dalších potřebných věcí využívaly cirkusy světových jmen, ať už to byl Hagenbeck, Krone, Humberto nebo Kludský.

Doma na malém hospodářství zůstávaly ženy s dětmi. V zimě, když se muži vraceli domů, bylo na Stachách veselo, hostinští měli zlaté časy. A na jaře opět do světa!

Po druhé světové válce však bylo všechno jinak. Přesto někteří světáci hledali zaměstnání, na které byli zvyklí. Stašští muzikanti se uplatňovali v různých kapelách i orchestrech a ti, kterým chybělo cestování, se stali listonoši – jen vyměnili velký svět za poněkud menší rajón.



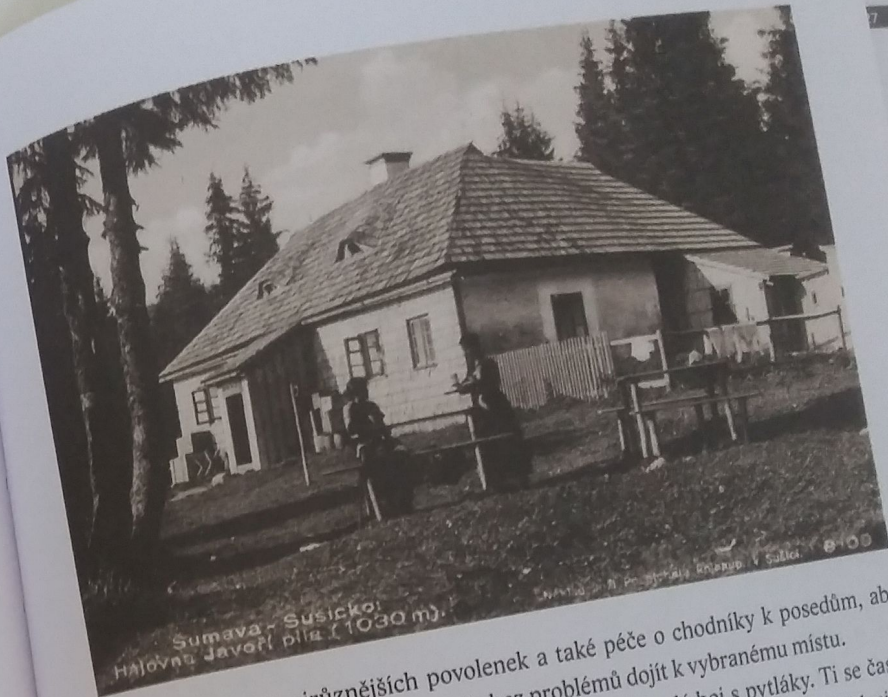


se skupinou studentů na hřišti gymnázia, pravděpodobně na hodině tělocviku nebo při nějaké sportovní akci.
Otevření internátu nijak neohrozilo páně starostovy příjmy z ubytování studentů. Rodiče mnohých z nich stále nechávali bydlet své syny u pana starosty v domě na náměstí.

88. SCHWARZENBERSKÝ HAJNÝ

Být v dobách minulých knížecím zaměstnancem se považovalo za výhru. Schwarzenberkové byli pověstní péčí, kterou věnovali svým zaměstnancům. A ti se jim pak snažili odvděčit dobrými pracovními výkony. Platilo to samozřejmě i u lesního personálu. Ten na každém panství tvořili nadlesní, lesní, revírníci, hajní a lesní dělníci.
Povolání hajného se v rodinách dědilo, pokud byl syn jen trochu schopný služby. Mladík začínal jako mladší hajný, po letech se stal hajným a kariéru končil jako nadhajný.

Bydlení poskytovala knížecí hájenka s malým hospodářstvím, obvykle se dvěma kravami, jalovíci, prasetem a drůbeží. Hajný ve svém okolí požíval vážnosti, vždyť rozhodoval o přidělení prací jak mužům, tak ženám. A práce bylo opravdu hodně. Vyměňování a těžba dřeva, péče o lesní školky, dozor nad pracemi v lese, vedení pracovních



výkazů, vydávání nejrůznějších povolenek a také péče o chodníky k posedům, aby mohla vrchnost v době říje srnčí zvěře bez problémů dojít k vybranému místu.
K nepříjemným stránkám tohoto povolání patřil trvalý boj s pytláky. Ti se často objevovali z bavorské strany a nehodlali při setkání s hajným dát svou kůži lacino, často padaly i výstřely.
Úspěšného hajného kníže odměnil. A pokud hajný v přestřelce zahynul, o jeho rodinu se kníže vždy postaral.

89. SKLENĚNÝ RYTÍŘ

Toto označení si mezi šumavskými Němci vysloužil majitel skláren Heinrich rytíř Kralík pro své údajné husitské smýšlení. Kralíkovi patřily sklárny v Lenoře a ve Vimperku. V díle Letoviska a cíle „dolní“ Šumavy, které napsal Camillo Morgan v roce 1898, se můžeme dočíst o zmíněných obcích tyto informace:
„Eleonorenhain (Lenora). Osada sestávající jen ze stavení náležejících Kralíkovým sklárnám, tedy z továrních budov a z domů sklářských úředníků a dělníků. Je tu i turistický dům, na který by ovšem měla být všemi německými turisty uvalena klatba, poněvadž jeho majitel Heinrich rytíř von Kralík je fanatickým Čechem a straníkem Schwarzenbergovým. Tedy „Čelem vzad!“ před turistickým domem v Lenoře a jeho vlastníkem, novohusitským skleněným rytířem!